

Пан Ніхто

Ігор Калинець

Були два хлопчики: Янчик (Маркіянчик) і Арчик (Назарчик). Арчик — меншенький, але головніший у нашій казці. І ось чому. Він мав рукавичку. Та всі мають рукавички! І Янчик має. Але не всі гублять. Арчик загубив. От що з того вийшло. Тобто не вийшло, а увійшло. В рукавичку. Спочатку трапилося так, як у казці про рукавичку.

Сорока Рока, що вела передачу на пташиному радіо, оголосила:

— Увага! Увага! Говорить пташине радіо. У саду, під яблунею, лежить ще тепла рукавичка. Хто хоче погрітися, хай поспішає! У рукавичці мешкає ніхто. Повторюю, в рукавичці мешкає ніхто.

Сорока Рока повинна була сказати, що в рукавичці не мешкає ніхто. Але вона помилилася, хоч диктори радіо не сміють помилятися. І от що з того вийшло. Тобто не вийшло, а увійшло. Прилетіла першою синичка Ичка:

— Хто в рукавичці? Хто?

А звідти:

— Пан Ніхто.

— А я синичка Ичка. Пусти погрітися.

Залізла вона в рукавичку, зігрілася — і роздивляється, де той пан Ніхто.

— Я тебе не бачу, — каже синичка.

— Не тут не видно, — відповів пан Ніхто.

Коли прилітає горобець Бець:

— Хто в рукавичці живе?

— Пан Ніхто і синичка Ичка.

— То ще буду я, горобець Бець.

Вліз горобець. Тісненько в рукавичці. Напевно, пан Ніхто дуже товстий.

— Ти товстий, пане Ніхто? — запитав горобець.

— Не я не товстий, — відповів той.

А знадвору запитують:

— Хто в рукавичці живе?

— Пан Ніхто, синичка Ичка, горобець Бець.

— Пустить ще мене. Я снігур-балагур.

Впустили. Тіснота страшенна — мало рукавичка не трісне.

— Хто тут такий товстий? — питає новенький.

— Та пан Ніхто, — відповідають пташки. А тим часом кинувся Арчик шукати свою рукавичку. Заскрекотала Сорока по радіо:

— Увага! Наближається хлопчик. Хто гріється в рукавичці, негайно звільніть приміщення!

Випурхнув снігур-балагур, бо був найближче до отвору, а за ним горобець Бець, в

кінці синичка Ічка. І більше ніхто не вилетів. Сорока Рока знову оголосила:

— Всі пташки покинули рукавичку. Там живе ніхто. Кінець передачі. Вона мала б сказати: там не живе ніхто. Але помилилася знову.

І от що з того вийшло. Тобто увійшло.

2

Побачив Арчик, як пташки випурхнули з рукавички, то й запитав, чи хтось ще там залишився:

— Хто ще в моїй рукавичці? Хто?

А звідти:

— Пан Ніхто.

Здивувався Арчик і став далі допитуватися:

— Ти пташка?

— Не пташка, — відповіло з рукавички.

— А хто?

— А Ніхто!

— А який ти?

— А ніякий.

— А звідки ти?

— А нізвідки.

— А чий?

— А нічий.

— А для чого ти?

— А для нічого.

— А чому?

— А нічому.

І так далі. Аж розгнівався Арчик і мовить грізно:

— То вилазь звідти.

— Не вилізу не звідти, — відповів пан Ніхто.

— То моя рукавичка, — наполягає Арчик.

— То не моя не рукавичка, — каже пан Ніхто.

— Моїм пальчикам буде тісно, — переконує Арчик.

— Не моїм пальчикам буде тісно, — відповідає той. "От і розмовляй з таким! Та нехай собі там живе, — подумав Арчик і підняв рукавичку. — Не буду одягати рукавичку, бо ще задушу того пана Ніхта. Яюсь зиму перебуду. Піду похвалюся Янчикові. Він помре від заздрощів, бо такого пана Ніхта ще в нас не було". Злагіднів Арчик та й каже:

— Я тебе не виганятиму більше. Будь собі в рукавичці.

— Не буду не собі, — отак погоджується пан Ніхто.

Пішли вони додому. Точніше, йшов Арчик, бо пан Ніхто сидів у рукавичці. Дорогою вони розмовляли.

— Що ти вмієш? — питався Арчик.

— Нічого, — відповідав пан Ніхто.

— Бавитися можеш? — це Арчик питає.

— Не бавитися не можу, — а це пан Ніхто відповідає.

— То не цікаво з тобою, — засумував Арчик, бо не міг з такої чудернацької відповіді зрозуміти, чи пан Ніхто вміє бавитися, чи не вміє. А той, знай, своє теревенить:

— То не цікаво не зі мною.

А тоді ще й заспівав тоненько, як комарик:

Я ніякий і нізвідки

і мене не бачать дітки.

З рукавички тільки чують:

тут я днюю і ночую,

бо нема у мене звички

не влізати в рукавички.

Вилізати з рукавички

я також не маю звички.

Увійшли вони до хати. Точніше, увійшов сам Арчик, а пана Ніхта ніхто й не побачив у рукавичці. Але він там таки був.

І от що з того вийшло.

З

Вдома Янчик запитав Арчика:

— Де ти був?

— Ніде не був, — каже Арчик.

— А що робив?

— Нічого не робив, — відповідає Арчик.

— Як це так? — дивується Янчик. — Ніде не був, нічого не робив. От який ти!

— А от ніякий я! — відповів ображеному братові Арчик — і розсміявся. Бо він так точнісінько відповідав, як перед тим йому пан Ніхто. Тут і похвалився:

— А в мене пан Ніхто. У рукавичці.

— Покажи, — попросив Янчик.

— А він не показується, — каже братчик.

— Хіба він невидимка? — запитав Янчик.

— Я не знаю, — зітхнув Арчик. Йому самому хотілося побачити пана Ніхта.

Янчик обмацав рукавичку, всунув обережно три пальці, бо більше не всувалося, але там нікого не було. І нічого не було. Він вивернув рукавичку, але ніхто не випав звідтам. І нічого не випало теж.

— Ти брехунець, — засміявся Янчик.

Тоді Арчик попросив рукавичку:

— Пане Ніхто, відізвися, бо Янчик обзивається.

— Не відізвуся, — почувся голос із рукавички.

— Ти там? — зрадів Янчик.

— Не я не там, — каже той же голос.

— Я не брехунець! Я не брехунець! Хто обзивається, на того вертається! — втішився Арчик і аж затанцював із радощів. А пан Ніхто й собі почав виспівувати комариком:

Я ніякий і нізвідки,
і мене не бачать дітки...

(і так далі).

— Ура! — закричав Янчик. — Він там є! Давай, Арчику, мінятися рукавичками.

— Не хочу, не хочу! — не погоджується Арчик. — Твої рукавички завеликі для мене, а мої — замалі для тебе. У моїй рукавичці є пан Ніхто, а в твоїй — нема пана Ніхта. Ага!

А що Арчик казав правду, то старший братчик вже не сумнівався. У рукавичці таки був пан Ніхто.

І от що з того вийшло.

4

На це все Янчик відповідає:

— Скоро твоя рука виросте і моя рукавичка буде сам раз. За мінянку я сам тобі дам збільшувальне скло.

— Е, ні! — каже Арчик. — Давай миритися без мінянок. Краще подивімося на пана Ніхта через скло. Тільки спочатку я. Цур я!

— Ні, я! Скло моє! — не згоджується Янчик.

— Ні, не я! Ні, не я! — і собі став вигукувати пан Ніхто.

Хлопці почали виривати один в одного скельце і рукавичку, почали борюкатися — через хвилину поперевертали крісла, поскручували килимок на підлозі, стіл випхали аж під стіну, мало телевізор не перекинули. І весь час вигукували:

— Мій пан Ніхто!

— Ні, мій пан Ніхто!

На той розгاردіяш увійшла мамуся Муся — і аж перелякалася:

— Господи, що тут діється?!

Хлопці враз припинили і почали виправдовуватися:

— То не ми, мамусю...

— То хто ж? — запитала мама.

— Та ніхто, — каже малий Арчик, а старший Янчик схитрував:

— Не ніхто, а пан Ніхто!

— Пан Ніхто! Пан Ніхто! — і собі підхопив Арчик. Мамуся Муся всміхнулася і запропонувала:

— То ж нехай той пан Ніхто негайно прибере pokій. Я перевірю.

Мамуся вийшла з кімнати, а хлопці геть скисли.

— То все твій пан Ніхто, — каже Янчик. — Нехай він і прибирає.

— Пане Ніхто, ти прибереш? — питають хлопці.

— Не я не приберу, — відповідає той. От і зрозумій.

— Давайте всі троє, — радить Арчик.

Вони за мить навели порядок у хаті. І все їм так легко вдавалося зробити — напевно тут не обійшлося без допомоги пана Ніхта. Коли мамуся зазирнула до покою, то

сказала:

— Дякую пану Нікому за такий порядок.

Тоді Арчик попросив:

— Мамусю, нехай пан Ніхто залишиться у нас.

— Нехай! — усміхнулася мама.

І от що з того вийшло.

5

Янчик вибіг у сад — він задумав спіймати свого пана Ніхота. Він навмисне підійшов до тої яблуні, де вранці загубилася Арчикова рукавичка, і ніби ненароком упустив свою. Тоді присів за парканом і став чекати, що з того буде. А з того нічого не вийшло, бо нічого не увійшло. Якраз диктором пташиного радіо була Мудра Ворона, яка вміла правильно говорити. Вона й оголосила:

— Увага! Увага! Біля яблуні, в саду, лежить тепла рукавичка. Хто хоче погрітися, нехай поспішає. У рукавичці нема нікого. У рукавичці нема нікого!

Знову прилетіла першою синичка Ічка і запитала:

— Хто в рукавичці?

Але ніхто не відзивався. Вона влізла туди. А за нею горобець Бець, тоді снігур-балагур, навіть щиглик Дзиглик, бо Янчикова рукавичка, звичайно, була більшою, аніж Арчикова. Крім того, у ній не було пана Ніхота, тож було вільніше. Гріються. Через деякий час вертається Янчик, вдає, що розшукує свою рукавичку. Мудра Ворона, яка правильно говорить, попередила через гучномовець про небезпеку. Пташки встигли зігрітися — і раді випурхнули звідти. А Мудра Ворона оголосила:

— У рукавичці нема більше нікого. Кінець передачі.

Підняв Янчик свою згубу і питається:

— Хто в моїй рукавичці?

А з рукавички жодної відповіді. Янчикові це не дуже сподобалося і він допитується далі:

— Пане Ніхто, ти там?

Мовчанка у рукавичці. Зітхнув хлопчик, що нічого з того не вийшло. Хоч би якийсь снігобородько виліз. А вдома тим часом сталася пригода, бо в Арчиковій рукавичці, як ми уже добре знаємо, замешкав пан Ніхто.

І от що з того вийшло.

6

Як тільки Янчик вибіг у сад, Арчик відчинив дверцята креденсу, де на полиці стояла миска з налущеними горіхами. Бабуся Рузя приготувала їх для торта, який збиралася пекти на Арчикові іменини. "І так для мене ці горіхи, — думав Арчик: — Яка біда, коли я їх з'їм раніше. Не всі горіхи, а тільки свою порцію, певна річ". Що й зробив тут же. Але з'їлося більше чомусь. Щось із половину миски. А тоді Арчик засів ДО своїх автомобілів, щоб повозити пана Ніхта. А що пан Ніхто не хотів вилізти з рукавички, то довелось разом із рукавичкою возити його зверху на машині. Перепробував пан Ніхто і вантажне, і легкове, і спортивне авто, навіть самоскид, що викидав рукавичку на

підлогу.

— Ти не потовкся? — запитував Арчик пана Ніхта.

— Не я не потовкся, — відповідав той.

І тут раптом почув Арчик голос бабусі Рузі:

— Ти з'їв горішки, Арчику? Ті для торта?

Хлопчик, звичайно, хотів сказати, що з'їв. Бо що тут злого? Він же з'їв свою порцію, ну, трішки більше. Він відкрив рот, аби сказати "це я з'їв", коли ж вимовляються інші слова:

— Це з'їв пан Ніхто.

Аж Арчикові власні вуха не повірили.

— Чекай, буде тобі пан Ніхто! — розсердилася бабуся. — Я цьому панові Нікому пригадаю горіхи. Буде йому й на горішки.

І бабуся пішла до кухні. Арчик зажурився, що так негарно вийшло. Тепер він брехунець: сам з'їв, а зіпхав на пана Ніхта. Попробую кілька разів уголос повторити "я з'їв горіхи", а тоді піду до бабусі признаватися. Але вголос проказу вал ося: "це з'їв пан Ніхто".

— Отакий маю клопіт, — думав Арчик. — Тепер я вже не зможу говорити правди. Тепер мені діставатиметься на горіхи. Все через пана Ніхта, що непроханий увійшов у мою рукавичку.

І от що з того вийшло.

7

Арчик попросив пана Ніхта вилізти з рукавички і забиратися геть. Та пан Ніхто і слухати не хотів:

— Не я не вилізу, — казав він і співав на підтвердження свою пісеньку, одну й ту ж:

Я ніякий і нізвідки,

і мене не бачать дітки.

З рукавички тільки чують —

в рукавичці заночую,

бо нема у мене звички

не влізати в рукавички.

Вилізати з рукавички

я також не маю звички.

— Ну, гаразд, — зітхнув Арчик, — я придумаю щось інше.

І став думати. Раз пан Ніхто такий розумний, що не хоче забиратися геть, то нехай йому перепаде на ті горіхи. Хай скаже бабусі, що він їх з'їв. І буде по-всьому.

— Пане Ніхто, — попросив Арчик, — чи можеш сказати бабусі, що ти з'їв горіхи? Всього раз. І більше я не буду змушувати тебе говорити неправду.

— Не я не можу не сказати, — відрубав пан Ніхто.

Арчик думав далі. Пан Ніхто все говорить навпаки. Коли казати йому "я з'їв", то він повторює "я не з'їв". От я його попрошу сказати "я не з'їв", то він повторить "я з'їв". Те, що мені треба. І Арчик враз повеселів.

— Пане Ніхто, скажи бабусі, що ти не з'їв горіхи.

— Не я не з'їв, — далі твердить пан Ніхто. От і навпаки не виходить.

— А чому ти не сказав навпаки? — запитав хлопчик.

— Не я не говорю без "не" і "ні", — нарешті признався той пан. Видно, що йому стало жаль хлопчика і не хотів більше морочити йому голови.

— Тоді я зовсім пропав, — ще більше зажурився Арчик. — Бо, щоб сказати "я з'їв горіхи", не треба ніяких "не" і "ні". І він попросив пана Ніхта:

— Будь ласка, відчаруй мене. Щоб я міг говорити те, що правда. Так, як було до тебе.

— Не я не відчарую, — відповів пан Ніхто. — Це не від мене не залежить.

— А від кого? — поцікавився Арчик.

— А від нікого, — була відповідь.

— А чому? — не вгавав хлопчик.

— А нічому.

"Даремно запитувати," — подумав Арчик і ще дужче зажурився. Тут і Янчик повернувся невеселий: в його рукавичку не поселився ніякий тобі пан. А в Арчиковій був.

І от що з того вийшло.

8

— Янчику, ти ще маєш збільшувальне скло? — зустрів Арчик свого брата.

— Маю. Або що?

— Давай мінятися на мою рукавичку.

— Давай, — радо погодився Янчик: він так хотів мати свого пана Ніхота. Брати помінялися рукавичками, а в додаток Арчик дістав скельце. Звичайно, він не розповів про свою пригоду з горіхами і про те, що він не може говорити правди, маючи рукавичку з паном Ніхтом. А позбувшись пана разом із рукавичкою, Арчик поспробував сказати "я з'їв горіхи". І сказав правильно. З радості, що минулися чари, він заскакав на одній нозі і загаласував на цілий дім:

— Я з'їв горіхи! Я з'їв горіхи!

— Які? На торт? — запитав Янчик. — Ой, дістанеться тобі від бабусі. Ліпше не кричи. Може, не побачить.

— Вже бачила, — відповів Арчик. — І буду кричати. Бо я з'їв! Бо я з'їв!

І радий побіг до кухні.

— Бабусю! Це я з'їв горіхи.

— Гарний хлопчик, що признався, — сказала бабуся, — А то вигдавав якогось пана Нікого.

— А от і не вигдавав, — заперечив хлопчик.

— Ну, добре. Хай буде пан Ніхто, — погодилася бабуся і погладила Арчика по голові. — Звичайно, краще було б горіхи не їсти сьогодні, а вже потерпіти до іменин. А то ще тобі не дістанеться торта.

— Давай зробимо так, — запропонував Арчик. — Візьми моє збільшувальне скло.

Коли пектимеш торт, то побільше ним горіхи. То й вистачить.

— Дякую за пораду, — відповіла бабуса. — На іменини приходи теж із тим скельцем.

Ось так Арчикові минулося з горіхами. Та найбільше він тішився, що знову може говорити правду. А не навпаки. Хоч було шкода втратити пана Ніхта. Зате він мав завеликі Янчикові рукавички. А коло Арчикових рукавичок заходився щасливий Янчик. Він мав пана Ніхота.

І от що з того вийшло.

9

Янчик хотів Похвалитися паном Ніхотом, але на подвір'ї ні душі. Він виглянув на вулицю, там також не було нікого зі знайомих. Звідкись надбіг песик Есик, став радісно скавучати і потягнув Янчика за полу курточки.

— Це песик Есик, — пояснив Янчик своєму панові у рукавичці. — Він живе у тітоньки Оньки. Це він запрошує до себе в гості.

— Не давай не заїдемо, — погодився чи не погодився пан Ніхто.

— У тітоньки Оньки, — продовжував розповідати Янчик, — є дуже цікаві журнали з різними автами. Я тобі їх покажу.

Та в тітоньки були не тільки журнали. У її креденсі була поличка, де для Арчика і Янчика завжди були наготовлені смаколики. І, можливо, Янчикові захотілося поласувати. Та про це він не став звірятися панові Ніхоту. До тітоньки Оньки було недалеко — тільки відчинити фіртку в сад — і її подвір'я. Янчик постукав до дверей, бо дзвінок ще був зависоко. Але Есик сам їх відчинив. Янчик увійшов за Есиком і хотів, як завжди, привітатися. Він був, так усі казали, вихований хлопчик. Але він тільки роззявив рота, з якого не вискочило жодне слово. Він так і стояв із відчиненим ротом. Тітонька Онька здивовано подивилась на хлопчика і порадила:

— Янчику, закрій рот. Ти ж не вовк, а я не бабуса Червоної Шапочки. Чи ти прийшов мене проковтнути?

Янчик засоромився, закрив рота і навіть прокашляв "кхи-кхи".

— Ти напевно перестудився, — забідкалася тітонька Онька. — Я приготую тобі липового чаю з малиною конфітурою.

Але Янчик заперечливо хитав головою, що мало означати, що він не перестудився і що не хоче чаю. Правда, конфітуру він би посмакував. Та як про це дати знати тітоньці, коли слова не вимовляються і голова хитається з боку в бік, що має означати "не хочу". Геть кепські справи, думав Янчик. Так і не поласуєш у тітоньки. А вона як на збитки запитує;

— То, може, тобі помаранчі?

А Янчик далі заперечує головою.

— А шоколядку? — вже дивується тітонька Онька. І знову Янчик хитає "ні". А так хочеться і помаранчі, і шоколядки.

— Янчику, що це з тобою? Я тебе не впізнаю, — бідкається тітонька.

Саме тоді Янчик пригадав, що збирався панові Ніхоту показати малюнки всіляких

авт. Він втішився, що тепер зможе тітоньці розповісти про того пана і чого вони прийшли в гості. Та вдалося Янчикові вимовити тільки два слова: "Пан Ніхто..."

— А-а, — зраділа тітонька, що Янчик не зовсім німий. — Я тепер розумію. Ти пан Ніхто, це така забава. А раз ти пан Ніхто, то ти нічого не хочеш. Навіть розмовляти.

Та Янчик, побачивши, що тітонька нічого не зрозуміла, помахав перед нею Арчиковою рукавичкою.

— Еге ж, — додала тітонька, — пан Ніхто — славний розбійник, що здобув чужу рукавичку.

Янчик не бавився у таку гру. Він хотів дати знати, що в рукавичці є пан Ніхто. І що цей пан мав бажання оглянути малюнки з автами.

І от що з того вийшло.

10

Тобто нічого не вийшло. Вийшов з тітчиного дому сам Янчик мало не зі сльозами на очах. І покинув тітоньку навіть без "до побачення". А він був вихований хлопчик. І як тільки він опинився за фірткою, на самому подвір'ї до нього повернулася мова. І він проказав все відразу, що не зміг вимовити у тітоньки Оньки:

— Цілую ручки, тето. Я хочу малинової конфітури, я з'їм помаранчу і шоколядку. І я хочу з паном Ніхотом подивитися на журнали з машинами. Дякую за гостинці. До побачення, тето.

Але тут тітоньки не було, і вона не могла переконатися, який Янчик вихований. Навіть не було песика Есика — він залишився вдома. Однак Янчикові полегшало на душі: він тепер може говорити і бути чемним. Тим часом із рукавички почувся комариний голосок — це співав пан Ніхто:

Я ніякий і нізвідки...

(і так далі).

Янчик аж розсердився:

— Пане Ніхото, чому ти у тітоньки не заспівав, коли я онімів?

— Не я не онімів, — була відповідь із рукавички.

— Якби ти там відізвався, то тітонька не назвала б мене якимсь розбійником, що відвоював Арчикову рукавичку. І ми б змогли подивитися малюнки. Через тебе я відмовився від гостинців. Признайся, що ти винен у всьому.

— Не я не винен, — відповів той пан.

— І не кажи. Винен — і все. Вертатися до тітоньки Оньки не пасує, бо не можна так часто надокучати. А от завтра я зайду знов до неї.

— Не я не зайду, — на це каже пан Ніхто. Та Янчик вже вирішив не брати зі собою рукавички. "Бо знов втрачу дар мови, — думав Янчик, — і не вдасться поласувати". Він увійшов до будинку. У покою на канапі спав дідусь Обійдусь. Більше не було нікого. Але телевізор розривався: показували бійки дорослих. Зайшла бабуся Рузя і запитала:

— Хто ж дивиться ці вар'яції?

— Пан Ніхто, — вирвалося в Янчика, хоч він зовсім не хотів згадувати цього пана.

— Раз пан Ніхто, — сказала бабуся, — то нема чого спрацьовувати телевізор.

Вона погасила екран і вийшла. Дідусь так і не прокинувся. А Янчикові не сподобалося, що знову сказав про пана Ніхота, коли цього йому цілком не хотілося казати. Такий клопіт із тим паном. Треба відмінитися з Арчиком і забрати збільшувальне скло. Але хай завтра. "А до завтра я краще десь схочу рукавичку, щоб мені не псувала гумору, — подумав Янчик. — То й не буду говорити дурниць." Він оглянувся по кімнаті, а тоді, не знайшовши нічого кращого, як дідусева подушка, тихенько й обережно, щоб не розбудити дідуса, засунув Арчикову рукавичку під неї. А на подушці, посвистуючи носом, спала голова дідуса.

І от що з того вийшло.

11

Вранці всі встали, як годиться. Не вставав тільки дідусь Обійдусь. Звичайно, він собі міг спати скільки завгодно: була субота і дідусеві не треба було йти до праці. Але у цю суботу була дуже важлива справа. До містечка приїхав зооцирк. У парку були виставлені клітки із звірами і птахами. Навіть було чути, як там лунає музика. А дідусь пообіцяв хлопцям повести їх у суботу до парку.

— Чого це дідусь так довго спить? — хвилювалися хлопці.

— То розбудіть дідуса, — радила бабуся.

— Дідусю, вставай, — просили Арчик і Янчик.

Дідусь розплющив очі і, позіхаючи, ледве промовив:

— Що-ось не-е хо-о-четься вста-ава-ати-и...

А з кухні гукає бабуся:

— Вставай, вставай, бо снідання готове, вистигне.

— Не буду-у сні-да-а-ти, хай-й со-обі сти-игне, — бурчить дідусь і повертається на другий бік.

— Дідусю, може, ти заслаб? — запитують хлопці.

— Ні, я тільки не хочу вставати.

— Але ж дідусю, сьогодні субота, — кажуть хлопці. — Ти нас обіцяв повести до зооцирку.

— Невже обіцяв? — дивується дідусь. — Не може того бути.

— Може бути, може бути! — каже Арчик. — Я пам'ятаю добре.

— Гм... — почав дідусь. — Може обійдемося без цирку? Або завтра.... краще...

— Завтра не краще. Ми хочемо зараз, — наполягають хлопці.

— А мені не хочеться зараз, — каже дідусь, позіхаючи. — Я ще посплю.

Арчик і Янчик зажурилися. Як це відкладати на потім, коли пообіцяно зранку. Хоч дідусь — Обійдусь, але ми не хочемо обходитися без зооцирку, отак. Тут появилася бабуся:

— Хіба ти, дідусю, не чув, що снідання готове?

— Не чув, — каже дідусь.

— Тепер вже чуєш? То ж вставай.

— А я й тепер не чую, — відповідає дідусь.

— Бабусю, — скаржаться хлопці, — ми мали з дідусем йти дивитися на звірів. А

дідусь каже, що ми обійдемося без них.

— Я обійдусь, — підтвердив дідусь. — То й не встану.

— Ах, так, — розгнівалася бабуса. — Зараз я тебе попрошу встати. Вічно ото "обійдусь".

Вона підійшла до дідуса і вихопила з-під його голови подушку. А з подушкою вихопилася Арчикова рукавичка і впала на підлогу.

— Арчику, — строго промовила бабуса, — то ти в такому порядку тримаєш свої речі? Я тобі пришию рукавичку на шнурочку, якщо ти їх сієш по хаті.

— Це не я, — оправдовується Арчик. І сказав правду. Але бабуса не хотіла йому вірити. Вона сказала:

— Ти ж обіцяв говорити правду, а знову спихаєш на інших; то хто?

— Пан Ніхто, — повторив Арчик. Він не хотів спихати на пана Ніхта, але щойно підняв свою рукавичку і знову той пан приклеївся до язика.

А дідусь тим часом спокійно встав, ніби то й не він віднікувався в ліжку. Він сказав хлопцям:

— Через півгодини рушаєм до парку.

Хлопці прокричали "ура!". Арчик все таки вирішив іти без рукавички. Бо можуть знову трапитися з ним якісь непорозуміння. До того ж він мав Янчикові рукавички і йому було тепло. Арчик одягся і вискочив на подвір'ї. Там стояла недоліплена Снігова Баба. Хлопчик викатуляв голову, насадив її Бабі, приладив очі, ніс і рот із камінців і прутиків. А з більших паличок — руки. Це все він робив у братових рукавичках. Вони були трохи незручні, бо завеликі.

Коли дідусь Обійдусь вийшов з Янчиком з хати, Арчик із кишені курточки витяг рукавичку з паном Ніхтом, яка ночувала під дідусевою подушкою. І цю рукавичку він поспішно насунув на руку Снігової Баби.

І от що з того вийшло.

12

— Не розумію, — сказала Снігова Баба до синички Ички, яка сиділа на куші, — чому цей хлопчик одягнув мені рукавичку? Адже я ніколи не змерзаю. Навпаки, тепло мені дуже шкодить.

— О, я впізнаю рукавичку, — сказала синичка. — Недавно я в ній грілася. Мені потрібне тепло, а шкодить холод. Всі пташки люблять тепло. Деякі навіть відлітають у теплі краї.

— А я не пташка, — відповіла Снігова Баба. — Тому я не люблю тепла.

— Люди також люблять тепло, — додала синичка. — Тому вони одягають на себе взимку дуже багато різного пір'я, щоб не змерзнути.

— А я не людина, — сказала Снігова Баба. — Я нічого не одягаю на себе. Хоч часом мені роблять гудзики з камінців, але вони мені не потрібні.

— Усі, хто живий, любить тепло, — сказала синичка.

— То хіба я нежива, — розсердилася Снігова Баба, — якщо не люблю тепла? Коли б я не була живою, то б не розмовляла оце з тобою.

— Ви також живі, — сказала синичка, лиш би не дратувати Снігову Бабу. — Якщо рукавичка вам зайва, то подаруйте мені.

— Охоче, — згодилася Снігова Баба. — Але як це зробити?

— А ви зніміть рукавичку з руки і киньте мені на куш, — порадила пташка.

— Але в мене не рухаються руки, — сказала Баба.

— У всіх, хто живий, руки, ноги і крильця рухаються, — відповіла синичка.

— Ти знову хочеш сказати, що я нежива, якщо в мене не рухаються руки? — запитала Снігова Баба; їй дуже не сподобалися слова синички.

— Ні-ні, ви живісінька. У вас тільки мертві руки, бо не рухаються.

Але тут від гніву Снігової Баби врятував спів, схожий на комариний:

Я ніякий і нізвідки...

(і так далі).

— Це, певно, співає радіо, — сказала Снігова Баба, — десь зовсім близько.

— Ні, це не радіо, це ваша рукавичка, — заперечила синичка.

— Як? — здивувалася Баба. — То виходить, що рукавичка — жива, якщо вона співає? Може, вона сама і рухається?

— Не рукавичка, — поправила пташка, — а співають із рукавички.

— Хто ж може співати із рукавички, як там моя рука? Хіба моя рука може співати, коли вона мертва і не рухається? — запитала Снігова Баба.

— У тій рукавичці живе пан Ніхто, — пояснила синичка. — Я з ним разом грілася у рукавичці.

І вона звернулася до пана Нікого:

— Пане, ви весь час мешкаєте у цій рукавичці?

— Не я не мешкаю, — відповів той.

— От бачите, — звернулася синичка до Снігової Баби. — Він там.

— Ні, — не згодилася Баба, — він сказав, що він не мешкає.

— Тоді де ж він, як не в рукавичці? — здивувалася синичка. — Я пам'ятаю, як ми разом грілися. У мене є свідки: горобець Бець і снігур-балагур. І ще пам'ятаю, що пан Ніхто дуже товстий, бо нам усім було тоді затісно.

Із подвір'я тітоньки Оньки вискочив песик Есик. Синичка пурхнула в сад, а Снігова Баба вдала, що вона — нежива. Песик повів носом. Він занюхав Арчикову рукавичку, загарчав на Снігову Бабу, підскочив і вхопив рукавичку зубами. Снігова Баба зраділа, що рукавичка більше не грітиме її руку. А синичка зажурилася, що тепер їй не вдасться погрітися у рукавичці.

Песик Есик поніс рукавичку, але чомусь до свого дому, тобто, до дому тітоньки Оньки. Песик не знав, що в рукавичці замешкав пан Ніхто. Він його не занюхав, хоч мав чудовий нюх. Бо пан Ніхто був ніхто. А як можна занюхати нікого?

І от що з того вийшло.

Песик Есик мав намір віднести рукавичку Арчикові. "Але чому це я біжу не до нього, а до тітоньки Оньки", — думав песик. Він хотів повернутися назад, але жодна

власна лапа не слухалася його. Аж перед самим ґанком він зупинив передні, сів на задні, щоб віддихатися. Рукавичку випустив із зубів і висолопив довгого рожевого язика. Рукавичка лежала на чистому снігу, полежала хвилю, а тоді обізвалася. І озвалася людським голосом, а не собачим, наприклад. Добре, що песик розумів людську мову! Він умить скочив на лапи і загарчав. Він ще ніколи не чув, аби рукавичка розмовляла або співала. А про що співала рукавичка, всім відомо. Ота пісенька вже почала набридати. Але Есик чув її вперше. Він обережно обнюхав рукавичку, вона пахла лише волічкою, ніяка тваринка туди не могла влізти. Врешті, тваринки не співають людським голосом. "А може мій нюх зіпсувався, — занепокоївся песик. — Може, я перестудив носа? Спробую рукавичку зубами". І він кілька разів прокусив її. Рукавичка була порожня — нікого там не було. Песик розгубився, бо пісня не припинилася.

— Ти чого співаєш? — запитав Есик.

— Не я не співаю, — відповіла рукавичка.

— Гм-м... — замислився песик. Він був мудрий пес і дуже часто думав. — Як це не ти? Хіба я глухий? Ти рукавичка чи не рукавичка?

— Не я не рукавичка, — було у відповідь. Але песик не розумів такої відповіді, він ще трохи подумав і сказав:

— Як ти рукавичка, то мовчи. Рукавички не співають. А коли ти не рукавичка і можеш співати, то я тебе з'їм. Як пташок, що вміють співати. Я їх вже тисячу з'їв, — погрозив песик. Він трохи перебільшив, бо ще жодної пташки йому не вдалося спіймати. Але рукавичка не злякалася і повторила:

— Не я не рукавичка, — і додала, — не я не пташка.

Їсти вовну песику зовсім не хотілося, бо несмачно. Він клацнув зубами і знову гаркнув. Тут нагодилася тітонька Онька і здивувалася, що песик лає на рукавичку.

— Есику, що ти витворяєш? Не смій рвати таку гарну рукавичку. Не впізнаєш, чия це? Вона підняла прокушену рукавичку і забідкалася:

— Ой, лишенько! Треба зацерувати скоріше.

І от що з того вийшло.

14

Стала тітонька Онька зашивати дірочки. Котик Отик муркотів у неї на колінах. Пан Ніхто і звуку не подав, тому тітонька і подумати не сміла, що хтось є там всередині. Для неї це була звичайнісінька рукавичка. Поки вона церувала, їй нестерпно захотілося поласувати, наче вона стала знову маленькою дівчинкою Онечкою:

— І чого це мені так забаглося солоденького? — сама до себе вголос промовила тітонька. — Тільки-но пообідала, та й за солодощами не пропадаю. Дивина!

Вона дістала з креденсу обидві шоколядки і обидві помаранчі, які були приготовлені для Арчика і Янчика.

— Але ж смачно, — облизалася тітонька. — Ніколи ще так не смакувало.

Тільки впоралася із ласощами, як хтось постукав. Тітонька запхала рукавичку до кишені фартуха — і відчинила двері. На порозі стояли хлопчики. Янчик, згадавши про

те, як він вчора забув привітатися з тітонькою, дуже чемно сказав:

— Цілую ручки, тето!

Арчик також вклонився і сказав так само.

— Ми ходили дивитися на звірів, — відразу похвалилися хлопці.

— Та невже? — здивувалася тітонька.

— Та вже, вже, — підтвердив Арчик.

— Кого ж ви там бачили? — запитала тітонька. Арчик став перераховувати усіх тварин і птахів, що були в клітках у міському парку. Янчик поправляв Арчика, коли той щось не так казав, і думав, чого це тітонька не запрошує їх ближче до порогу, не пропонує, як завжди, роздягнутися. Невже тітонька забуде їх погостувати? Такого ще не було. Він пригадав собі вчорашні відвідини і те, як тітонька хотіла пригостити чаєм з конфітурою. "Треба вдати, що ми простудилися — і тоді тітонька захоче нас напоїти", — подумав хитрий Янчик. І він став кашляти: ка-хи, ка-хи... І носа став сякати, ніби в нього нежить.

— Ой, Господи, — занепокоїлася тітонька. — Треба вам тепліше вдягатися. Біжіть скоріше додому, хай вас бабуся Рузя полікує і вкладе до ліжка.

— Та я не дуже простуджений, — став викручуватися Янчик. Іти додому йому зовсім не хотілося. Бо як тоді з гостинцями?

— І я не дуже простуджений, — Заявив Арчик. — Я дуже мало простудився.

— І не кажіть, — заперечила тітонька. — Я добре бачу, що ви обоє захворіли, аж носи почервоніли. У вас напевно гарячка. Шапки на голову — і гайда в ліжко. Я за хвилину перевірю, як ви слухаетесь тітоньки.

Хлопцям не хотілось відходити від тітоньки Оньки ні з чим, без погостунків. А тітонька понасувала їм шапки аж на очі, понакручувала шалики — випхала за двері. Довелося йти.

— Геть забула, — навздогін сказала тітонька. — Ось Арчикова рукавичка. — Ну, певно, ходять без рукавичок у мороз, тому й простуджуються. Хутко додому!

Арчик взяв свою рукавичку і поплівся услід за братом.

І от що з того вийшло.

15

Хлопцям не хотілось поспішати, а тим більше лягати в ліжко і ковтати таблетки. Адже вони здорові, тітонька помилилася, а навколо — чудова зима. Тому йшли похнюплені, бо знали, що тітонька дотримає слова — і незабаром провідає їх, аби перевірити, чи лягли до ліжок.

— Візьми свою рукавичку і не кашляй, — сказав Арчик братові і простяг рукавичку, в якій мешкав пан Ніхто.

— Це твоя рукавичка, — відповів Янчик. — Ось тобі друга. Я відмінюся. Твої рукавички замалі.

— Але ми насправді помінялися, — із жалем промовив Арчик. Йому не хотілося повертати збільшувальне скло.

— Ми насправді помінялися, але тільки на вчора. Хіба ти вже забув? — запитав

Янчик.

— Забув, — признався Арчик, хоч йому здавалося, що про ніякі "вчора" мова не йшла. Тут Арчикові прийшла до голови дуже мудра і справедлива думка і він сказав:

— Треба запитати пана Ніхта, чий він хоче бути. "А коли він скаже, що хоче бути моїм, — подумав Янчик, — тоді все життя буду мати через нього неприємності. Ні, краще не запитувати". І щоб Арчика відволікти від тої думки, Янчик вирішив звернути увагу на зовсім інші речі. Він став повчати брата, як правильно говорити:

— Арчику, треба казати не "пана Ніхта", а пана "Ніхота".

— А чому? Ліпше казати "пана Ніхта", — не згоджується Арчик. — Ти неправильно говориш.

— Ні, пана Ніхота!

— Ні, пана Ніхта!

І поки вони сперечалися щораз голосніше і завзятіше, відізався і сам пан Ніхто — він, зачувши гамір, репетував на ціле горло, аби своїм комариним голосом перекричати хлопців. Пан Ніхто співав відому усім пісеньку "Я ніякий і нізвідки".

Арчик пригадав собі свою мудру думку, яка була прийшла до голови, а потім через Янчика вилетіла. І він сам запитав пана Ніхта:

— Ти чий хочеш бути, пане Ніхто?

— Нічий не хочу не бути, — відповів той.

— Мій чи Янчиків? — уточнив запитання Арчик.

— Не твій і не Янчиків, — була відповідь.

— Так не може бути. Або мій, або Янчиків. То чий?

— А нічий, — сказав пан Ніхто.

— Ура! Нічий! — вигукнув Янчик. Йому така відповідь сподобалася. Янчик не хотів мати пана Ніхота. Тому й він зрадив, що аж став жбурляти снігом в Арчика і кричати:

— Викидуй рукавичку з паном Ніхотом! Хай собі живе сам. Аж поки не замерзне.

Та Арчик подумав, що йому може перепастися за загублену рукавичку від мамусі і бабусі. Та й стало жаль пана Ніхта, який буде сам— самісінький на снігу замерзати. Він сховав рукавичку до кишені.

— Ура! — ще радісніше верещав Янчик, вхопивши свої рукавички. І ще більше снігу посипалося в Арчика — заліпило йому геть все лице. Арчик взявся й собі ліпити сніжки і кидати в брата. Обоє були засніжені, ніби їх хтось виліпив зі снігу. Ставало весело.

— От як ви лікуєтеся! — раптом вчули над собою голос тітоньки Оньки.

Хлопці припинили, стали обмітатися від снігу. Тітонька вхопила обох за коміри і повела додому, охаючи та ахаючи. Арчик пробував оправдатися:

— Тето, це ми шукали в снігу рукавичку, посковзнулися та й попадали...

І він зрозумів, що каже неправду. Бо рукавичка була в кишені.

І от що з того вийшло.

16

Тітонька Онька привела засніжених забіяк, тримаючи їх за коміри. Відразу з порога вона почала скаржитися на них:

— Ваші шибеники перестуджені, з носа тече, напевно мають гарячку. Я їм наказала бігцем іти додому і лягати до ліжка. А вони, збитошники, бач, що виробляють: снігом обсипаються. Ціле щастя, що я надійшла. Он які рум'янці — то від гарячки.

Хлопці хотіли заперечити, але тітонька так багато говорила, що не дала їм вставити слівця. Налякана бабуся Рузя стала хлопців роздягати, прикладаючи руку до чола то одному, то другому. А тітонька, знай, своє торочить:

— Прошу напоїти їх липовим чаєм. І порошок від кашлю. Оце вам свіженькі гірчичники. І в носи їм закапати...

І так далі. Крім гірчичників, тітонька принесла слоїк малинової конфітури. Може, "її мучила совість, що вона не почастувала Арчика і Янчика, а навіть сама полакомилася гостинцями для хлопців. Тітонька Онька і сама не розуміла, чому так сталося. Вона заспокоїлася тільки тоді, як хлопці вже в піжамах лежали в ліжку. Бабуся поміряла температуру, але вона в обох була нормальною.

— Ми не перестудилися, — раділи брати, як тільки тітонька забралася від них. — Ми не кашляємо, нам з носа не тече, нам не треба порошоків, нам не треба гірчичників!

— Добре-добре! — заспокоїла їх бабуся, — напийтеся наразі чаю. Але з хати сьогодні не випущу. А якщо будете вночі кашляти, то і завтра будете сидіти вдома. Якраз на Арчикові іменини.

Лежати, звичайно, нудно. Хлопці вже переглянули альбом із марками, які збирав Янчик, розглядали ілюстровані книжечки, а деякі навіть ще раз перечитали. Читав Янчик.

— Давай бавитися в театр, — запропонував Арчик.

— Ліпше в телевізор, — сказав Янчик.

— Добре, в телевізор, — згодився Арчик. Вони приставили до ліжка крісло і вийняли спинку в кріслі — і вийшов гарний екран, в який можна встромляти навіть цілу голову.

— Я покажу "На добраніч, дітки", — сказав Арчик, — і розповім казку про курочку рябу.

— А що ж мені передати? — задумався Янчик. — Я буду професором, що розповідає про тварин. Арчик встромив голову в екран і розповів дуже гарно казку про діда і бабу, що мали курочку рябу. Від початку і до кінця. А Янчик приклеїв борідку з паперу, наклав бабусині окуляри і сказав з телевізора:

— Шановні телеглядачі! Я професор і знаю про всіх тварин у світі. Кожний день я ходжу до зооцирку і дивлюся на них, скільки мені хочеться. Найбільша тварина — це слон. Але слон добрий, бо має хобот і ним підносить, як піднімальним краном, людей на себе, щоб їх повозити. Лев — менший від слона, але він найстрашніший звір. Всі звірі його бояться, тому називають його царем. Він має величезну гриву, щоб усі знали, що то лев, а не левиця.

Потім Янчик розповів і про царя птахів — орла. Але помітив, що слухачі і глядачі (ними був Арчик) стали позіхати і вертітися, сказав:

— Завтра буде продовження передачі, а на сьогодні — кінець, дрчик ніби вимкнув

телевізор, і стали обоє гадати, яку б ще передачу показати.

— Давай, цирк із паном Ніхотом, — пригадав Янчик про існування того пана. Арчик приніс рукавичку.

— Пане Ніхто, чи будете виступати у цирку? — запитав Янчик.

— Не буду не виступати, — відповів той. Арчик прив'язав нитку за великий палюх. Янчик знову "включив" телевізор. В екрані з'явилася рукавичка, опущена на нитці зверху. Арчик сіпав, щоб виглядало, ніби пан Ніхто пританцює. Арчик оголосив:

— Виступає великий чарівник пан Ніхто. Він живе у рукавичці. Він — невидимець, але вміє розмовляти і співати.

Пан Ніхто і справді заспівав ту пісеньку, що вже не раз співав.

— Чудово! — вигукнув Янчик. — Ану, ще якусь штуку втни, пане Ніхто.

Але чарівник більше штук не хотів утинати — він без кінця повторював свою пісеньку. Хлопцям такий цирк набрид і вони вимкнули свого телевізора.

— Увечері покажемо наш телевізор для всіх, — сказав Янчик.

І от що з того вийшло.

17

Увечері зросло число глядачів. Приїхала на уродини двоюрідна сестра — дівчинка Інка. Вона була старшою і вже ходила до ...ого класу. Коли всі нагомонілись, про все довідалися в Інки, хлопці попросили дорослих погасити справжній телевізор, на якого і так ніхто не звертав уваги.

— Ми вам самі покажемо передачі у нашому телевізорі, — заявили Арчик і Янчик.

Поки глядачі зручно вмощувалися, хлопці швиденько спорудили свій екран з крісла, почепили заслону із серветки, а також заслону для себе — артистів. Арчик непомітно приклеїв собі довгі вуса, як у казкаря, а Янчик — борідку й наклав на ніс окуляри, як у професора, що знає всіх тварин. Тут була захована і рукавичка для циркової програми.

— Інко, прошу увімкнути телевізор, — сказав Янчик. Інка ніби щось покрутила. Янчик стягнув серветку з екрана — і всі побачили обличчя діда казкаря з довгими вусами.

— Добрий вечір, дітки, — проказав дід Арчиковим голосом. — Послухайте казку про курочку рябу. Не було ні діда, ні баби, не було у них курочки-ряби, а що не було ні курочки, ні гніздечка, то не було ніякого яєчка.

Всі слухали здивовано, бо такої казки ще не чули. Навіть Арчик. Але слова вискакували з уст — і він їх не міг завернути назад, аби почати справжню казку, в якій були б і дід, і баба, і курочка ряба... Він продовжував:

— Ані золотого, ані простого — ніякісінького. І не було кому Що розбити, і ніяка мишка не пробігала, і ніякого хвостика вона не мала. На добраніч, дітки.

Арчик засоромився, що плів такі небилиці, але всім глядачам казка дуже сподобалася, вони аж заплескали, хоч то був телевізор, а не театр. Арчик став кланятися раз у раз, як справжній артист на сцені.

На екрані появилось обличчя професора. Це був Янчик. Він хотів трохи

покахикати, як старі дідусі, але пригадав, що бабуса подумає, ніби він насправді простуджений. Тож не став кашляти, а промовив:

— Шановні телеглядачі! Я мудрий професор, я не мудрий професор, я знаю і я не знаю всіх тварин на світі.

І далі професор став верзти казна-що:

— Наймогутніша і найбільша тварина у світі — це мишка. Вона має величезний хобот, страшну гриву навколо голови. Вона — цариця звірів, і всі її бояться. Слона або лева вона може збити своїм довгим-предовгим хвостом. А царем птахів є горобець. Це дуже страшний і величезний птах. Він має дзьоб, яким може закрювати орла, і довгі гострі кігті, в яких може понести слона до свого гнізда на скелі.

Глядачам сподобалася і ця передача. Вони думали, що Янчик — професор спеціально їх смішить. Інка навіть сказала:

— Дуже веселі передачі.

Янчик знав, що він хотів розповісти про тварин те, що розказував удень. Але чомусь виходили нісенітниці. Врешті, йому сподобалося плести небилиці — і сам став вигадувати їх. Янчикові також плескали. Далі хлопці оголосили, що буде циркова програма. Коли зникла заслона, глядачі побачили, як на нитці гойдається Арчикова рукавичка. Залунав Арчиків голос:

— Зараз виступить чарівник пан Ніхто. Його не видно, бо живе у рукавичці. Але ви почуєте його улюблену пісеньку "Я ніякий і нізвідки".

Рукавичка мовчала. Хлопці пошепки просили, аби чарівник відізався. Та дарма.

— Може, це не ця рукавичка? — запитала Інка. — Ця права, візьміть ліву.

— Та ні, — впевнено сказали хлопці, — рукавичка ця, Ніхтова. Та щоб не провалилася передача, самі проспівали пісеньку.

Вона сподобалася усім. Були оплески і запитання, де хлопці навчилися такого смішного віршика. Телевізор скінчився.

Хлопці думали-гадали, чому не відізався пан Ніхто. Може, при дорослих пан Ніхто не відчинив рота, бо дорослі такі люди, що ніколи не повірять у невидимку, навіть коли б і почули його голос. Вони б сказали: "Цього не може бути!"

Цікаво, чи повірила б Інка в пана Ніхта? Чи вона дитина, чи доросла? Адже вчилася аж в ...ому класі у великому місті ...ові.

— Інко, ти дитина, чи доросла? — запитав Арчик сестру. Вона усміхнулася й відповіла:

— З дітьми я дитина, з дорослими — доросла.

— Зі мною і Янчиком ти дитина? — допитувався Арчик.

— Звичайно, з вами я дитина,

— Тоді ми тобі відкриємо таємницю. У рукавичці насправді живе пан Ніхто, але він при дорослих не хоче відзиватися. Почекаємо до завтра, як не буде дорослих, він заговорить.

Вкладаючись спати, Арчик біля себе поклав рукавичку. Він уже не гнівався на пана Ніхта, що той попсував увесь цирк. Всі спали, став дрімати й Арчик.

І от що з того вийшло.

18

Арчикові не вдалося відразу заснути. Він почув якесь шарудіння: на підлозі, біля його ліжечка, у місячному сяйві стояла на задніх лапках мишка. Звичайна маленька сіра мишка. Хоч не зовсім звичайна: вона була без хвостика. Мишка промовила жалібним голосом:

— Арчику! Я мишка Нишка. Я мешкаю у вашій хаті: у мене є дірка під шафою. Я мала нещастя почути, як ти розповідав казку про курочку рябу. І коли ти сказав, що не було ні мишки, ні хвостика, у мене враз пропав хвостик. Я кинулася шукати під шафою, та дарє— мно. Він щез безслідно. Краще було б мені цілій пропасти, аніж хвостикові. Як я тепер житиму? Як я тепер покажуся на очі мишам? Така безхвоста... Чи тобі відомо, що найкраща та миша, яка має хвоста довшого, аніж сама? У мене був довгий-предовгий хвостик.

І тому мене обрали на конкурсі краси Королевою мишей. В мене на голові була золота корона, виготовлена зі шкаралупки золотого яєчка. Разом із хвостиком пропала моя корона. Тепер мені краще вмерти, аніж повертатися до мишей. Як жаль, що у вас нема кота.

— Я завтра принесу тобі від тітоньки Оньки. В неї є котик Отик, — вирішив потішити бідну мишку Арчик. — А як він тобі допоможе?

— Ех, — зітхнула мишка. — Допоможи спочатку сам.

— А як? — запитав хлопчик, — Серед моїх забавок нема мишачого хвостика. Може, зробити з дротику й обмотати ниткою?

— Це не годиться, — відповіла мишка. — Мені потрібний справжній хвіст. Ти зачарував мого хвостика, тепер — відчаруй. От і вся розмова. Інакше я погризу твої книжечки.

І тоді Арчик збагнув, що не він зачарував мишачий хвостик, а пан Ніхто. Бо й сам Арчик був зачарований тим паном і верз дурниці. І він сказав мишці:

— Це все наробив пан Ніхто. Він у рукавичці. Попроси його сама.

Мишка Нишка стала кланятися до рукавички і благати:

— Змилуйся, пане, наді мною, нещасною. Поверни мені мій хвостик. Інакше я вмру. Піду до котика Отика — хай мене з'їсть.

І сталося диво. З рукавички вийшла маленька людинка, менша від гномика. І стала надиматися: дулася, дулася, аж поки не зробилася завбільшки у велику ляльку. Людинка була одягнена у довгий чорний фрак, на руках білі рукавички, в одній руці — чарівна паличка. На голові — високий чорний капелюх. А борідку мав таку саму, як недавно Янчик. Пан відклонився мишці, чемно здоймивши циліндра, а тоді промовив:

— Нишко! Королево мишей! Я дуже шкодую, що через мою необачність ти втратила свій пречудовий хвостик. У мене добре серце, мені завжди жаль всіх маленьких звіряток і пташок. Я допоможу тобі.

Він витяг з кишені білу хустку, накрив циліндр і проказав кілька незрозумілих чарівних слів:

— Куд-кудак, як кулак, куд-кудак, як кулак, золоте оте, золоте оте, так! Тик-хвостик-хвостик-рос-ти-рос...

Потім чарівною паличкою підняв хустку, повернувшись до дна циліндра. І з нього викотилося золоте яєчко. Воно освітло всю кімнату. Тоді чарівник вдарив паличкою по яєчку — воно розкололося на дрібні шматочки. Над одним осколком чарівник паличкою у повітрі намалював корону. І з того шматочка золота у ту ж мить зробилася чудова маленька корона, якраз на голівку мишки. Він поклав корону на мишку, тобто, увінчав, або коронував її. І коли це зробив, у мишки Нишки враз відріс хвостик, можливо, ще довший, ніж був раніше.

— Я дуже вам вдячна, пане чарівник, — зворушено сказала мишка. — Ви найкращий чарівник у світі.

Маленька людинка запишалася, поважно поклонилося мишці і навіть Арчикові. Тоді одягнула капелюх, сховала хустку, махнула тричі паличкою — і стала зменшуватися. І заки зайшла у рукавичку, зовсім розтанула, наче й не було її.

— От бачиш, мишко чи Королево мишей, — поправив себе Арчик, — я сказав, що пан Ніхто все може зробити. Як добре, що в нього золоте серце. Бо я думав, що він злий і приносить тільки клопоти. Ти ще хочеш бачити котика Отика?

— У жодному разі! — перелякалася мишка Нишка. — Я страх як ненавиджу котів! Жити — дуже гарно, коли маєш такого довгого хвоста. Дякую і до побачення.

Мишка шуснула в темряву, тільки по короні, що сяяла, можна було здогадатися, куди. Звісна річ, під шафу. Потім і корони не стало видно. Арчик подумав, що справді жити гарно, навіть і без хвостика. Навкруги гарні люди і тварини. І пан Ніхто теж добрий: пошкодував нещасну мишку. А от котик Отик міг і не пошкодувати. Мишка навіть зверталася до пана Ніхта на "ви". Невже мишка більше вихована, ніж я та Янчик?

Хлопчик міцно заснув. Поруч спав пан Ніхто.

І от що з того вийшло.

19

Янчик вже спав, коли його хтось потермосив. Він розплющив очі і побачив велику темну постать. Янчик злякався, але постать прошептала незнайомим голосом:

— Не бійся, бо я твій приятель. Ти сьогодні розповідав про мене — про наймогутнішу тварину миш. І ось я тут. Як тільки ти сказав, що я найбільша і найсильніша серед звірів, я стала рости і міцніти. Вже виросла грива, ніс перетворився у хобот, а зубки — в ікла... Спочатку я не змогла втиснутися в нірку, потім не змістилася за шафою, а скоро мені буде тісно в кімнаті. А то й в цілому домі. Будь добрий, поки я ще влізаюся в двері, відчини їх і випусти мене надвір. Бо потім доведеться ламати стіну.

— Не роби цього, — попросив Янчик, оговтавшись від страху, — я зараз відчиню двері.

— Ти щось говорив про звіринця у парку. Чи не порадиш, як туди добратися? Адже я ніколи не вибігала на вулицю, — сказала велетенська потворна миш.

— Вночі звіринець не працює, — він обгороджений високим парканом і ворота зачинені.

— Тим краще, — сказало страховисько, — я спробую власну силу і повалю ворота. Ти говорив ще про якогось слона і лева, ніби я можу їх вбити самим хвостом. Ану, глянь на хвоста, чи він годиться для цього.

— Але ж для чого вбивати? — злякано запитав Янчик. — Хай собі живуть, щоб діти могли їх оглядати.

— Я мушу щось їсти, — відповіло чудовисько. — Я тепер потребу багату їжі.

Кепські справи, подумав Янчик. Не можна допустити оце страхів'я до зооцирку. А не відчинити дверей, то розвалить стіну або й будинок. Роздумувати не було часу, і Янчик збрехав:

— Як тільки вийдеш з воріт, зверни ліворуч. Недалеко буде ринок, а потім — річка. А там за нею — звіринець.

— А куди це, ліворуч? — запитала почвара.

— Це наліво, — пояснив хлопчик.

— А куди це, наліво? — знову запитало страховиддя.

Янчик задумався, а тоді сказав:

— Це треба повертати за лівою рукою.

— Але в мене нема лівої руки, ні якоїсь іншої, — заявило страхіття.

— Інша — це права, — пояснив Янчик.

— Не мороч мені голови. Нехай права, все одно в мене нема ніяких рук. У мене лапки, ні, тепер лапища. І вони в мене передні і задні. Могутні передні і могутні задні лапища. То за якими повертати? — допитується страхота.

— Не знаю, — сумно каже Янчик. — Можливо, за передніми, а, можливо, за задніми.

— Нема часу розмовляти, — перебило Янчикові міркування чудисько. — Спробую знайти сама.

Янчик відчинив усі двері і випустив потвору на подвір'я. Ще хвилинку — і вона не влізла б у жодні двері. Адже потворисько росло на очах. Янчик підійшов до вікна, щоб подивитися, в який бік помчить жажіття. Надворі було місячно — було видно, як чуднота зупинилася на тротуарі. Вона стала оглядати свої то передні могутні лапища, то задні. Тоді обкрутилася кілька разів навколо себе, але куди йти, не знала. На щастя, побачила у вікні Янчика — і він показав рукою, в який бік треба йти. Тобто, у протилежний бік від зоопарку. Дивовижа зраділа і помчала. У бік річки погупало страхопудище.

І от що з того вийшло.

20

Янчикові не спалося — він зажурився. Треба було рятувати звірів від жорстокої миші. Рано чи пізно вона допитається, де парк. Хто міг Янчикові допомогти? Звичайно, велетенське ляковище — це не Ян— чикова справа, хоч то він плів небилиці про нього у телевізорі. Але ж я не чарівник! У всьому винен пан Ніхто. Та спробуй з ним балакати,

коли він не вживає слів без "не" і "ні".

Рукавичка лежала на кріслі біля Арчика. Треба все-таки побалакати з паном Ніхотом, вирішив Янчик.

— Пане Ніхто, ти спиш? — покликав Янчик.

— Не я не сплю, — було у відповідь.

— От добре, — зрадів хлопчик. — Сталося нещастя. Якась наша мишка дуже виросла за сьогоднішній вечір — попросилася до звірництва. Вона хоче вбити і слона, і лева. Допоможи врятувати звірів.

— Не я не допоможу не врятувати, — відізався пан.

— Все через тебе, — обурився Янчик. — Адже ти мене зачарував, щоб я базікав казна-що. І от маєш! Таке жаховище, з хоботом, лев'ячою гривею. Відчаровуй — і все!

— Не хочеться, — пробуркотів пан Ніхто.

— Якщо ти приятель, то допоможи. Дуже прошу, — благав Янчик. І сталося диво. Це було вже друге диво цієї ночі.

Але Янчик про перше не знав. З рукавички вийшла маленька людинка і сказала:

— Одягайся — поїдемо. Вибери найліпший свій автомобіль.

— Навіщо? Він іграшковий! — здивувався Янчик.

— Це вже моя справа, — сказала людинка. Янчик одягнувся, вибрав авто. Все робилося пошепки, щоб не розбудити Арчика та й дорослих у сусідніх покоях. На подвір'ї пан Ніхто вліз в автомобіль. А тоді з кишені фракa витяг чарівну паличку і проказав незрозумілі слова:

— Шуйся-збіль-шуйся-збіль, сти-ро-сти-ро...

Авто і сам пан Ніхто стали збільшуватися — і через хвилину біля Янчика стояла справжня машина, а в ній сиділа поважна людина нормального зросту в циліндрі. Пан Ніхто наказав Янчикові сідати за кермо.

— Я на справжньому не вмію, — злякався хлопець.

— А яка різниця? — здивувався пан у циліндрі. — Сідай, бо нема часу.

Виявилося, що керувати справжнім автом — досить просто. Виїхали на дорогу.

— А тепер спробуємо наздогнати чудернацьку миш, — сказав пан у білих рукавичках. Вони гнали у бік річки.

І от що з того вийшло.

21

Гігантська миш була вже далеко, і, на щастя, віддалялася від звіринця. Вулиця була безлюдна, тільки на Ринку зустрівся міліціонер, що сидів на мотоциклі. Миш запитала в нього:

— Скажіть, будь ласка, чи далеко до зоопарку?

— Не-е ду-уже, — відповів міліціонер, — а-але-е не-е в то-ой бік... Він так розтягнув відповідь, що дивовижний звір не став дослуховуватися до кінця. І дарма, бо був би почув правду.

Міліціонер був сміливою людиною, а затинатися став від здивування. Такої дивної тварини він ще ніколи не бачив, хоч регулярно дивився передачі "У світі тварин". Він

довго сидів і думав, що найбільше його здивувало у тварині — хобот, ікла, грива чи довгий хвіст? І врешті збагнув, що найдивнішим було те, що потвора обізвалася до нього людською мовою. Що папуги можуть говорити, він знав. Але щоб тварини?!

— Дивина та й годі! — сказав міліціонер сам до себе, зліз із мотоцикла, увійшов до канцелярії, щоб зателефонувати.

— Гальо! — сказав він. — Це звіринець? Скажіть, у вас не втекла якась тварина з клітки?

— Не знаю. А яка саме? — запитало у слухавці.

— Якась дуже дивна. Я не впізнав. Вона мчала, як кенгуру. Тільки мала хобот і гриву, — пояснив міліціонер.

— Ви дивак, — вчулося у слухавці. — Не можете впізнати тварини? Навіть діти знають усіх наших тварин, не читаючи написів біля кліток. Чим ще вона вас здивувала?

— Вона розмовляла по-людськи, — відповів міліціонер.

— Не крутіть нам голови. У нас ніколи не було таких тварин. Ідіть краще поспіть, — сказала слухавка.

— Ви мене ображаєте. З вами розмовляє міліціонер, а не жартівник.

— Добраніч, — попрощалася трубка.

Міліціонер вийшов на вулицю. Гнався автомобіль, перевищуючи дозволену швидкість. Міліціонер підняв руку і зупинив його.

— Ви чому женете, як шалені? — запитав дуже строго. — Я вас оштрафую.

— Ми дуже поспішаємо, у нас нещастя, — сказав пан у фракі. Та міліціонер зауважив ще одне порушення:

— Чому дитина за кермом?

— А це не дитина, — поспішив відповісти пан у білих рукавичках, бо Янчик не знав, що казати. — Це дорослий мужчина, тільки карлик.

— А-а, — промимрив міліціонер. Він не знав, чи карликам дозволяється керувати справжніми автомобілями. — А ви хто такі?

— Ми з цирку, — відповів пан у цилиндрі. — Я чарівник і маг, а карлик — мій помічник.

— Я так і думав, — сказав міліціонер. Він ще раз окинув оком машину і знову помітив непорядок.

— Чому машина без номера? — запитав він.

— Бо це циркова машина, якою їздять на арені, їй номерів не потрібно, — збрехав чарівник.

Янчик здивовано прислухався до розмови: пан Ніхто, виявляється, був великим хитруном.

— Міська дорога — не цирк! — сказав міліціонер. — Я складу протокол і візьму з вас штраф. Повертайтеся назад до цирку. Зрештою, я не чув, аби до нас приїжджав цирк. Звіринець тільки.

— Цирк прибув тільки ввечері. У нас втекла тварина, тому нам ніколи розмовляти, — сказав чарівник.

— Я її бачив! — вигукнув міліціонер. — Тільки не впізнав, що це за такий звір. Дуже дивацький.

— Так-так, — погодився чарівник. — Таких всього залишилося три у світі: в моєму цирку та ще на Гонолюлю і Галапагосі. Є такі острови.

— А як називається ваша тварина? — поцікавився міліціонер.

— Шим, — без надуми відповів чарівник.

— Вона говорила по-людськи, — додав міліціонер.

— Шим — учена тварина. Не дай Бог, аби вона пропала. Мені і вам знесуть голови, — сказав чарівник.

То поспішайте, не стану більше затримувати. Я їду за вами, — закінчив розмову міліціонер і кинувся до мотоцикла. Автомобіль рушив у погоню за шимом чи шимою.

І от що з того вийшло.

22

Авто мчало, минаючи Ринок. Янчик бачив у дзеркалі, що міліціонер наздоганяє їх.

— Чому ти миш назвав шимом? — поцікавився хлопчик.

— Коли прочитати слово миш назад, то вийде шим.

— Я думаю, що не варто міліціонерові бачити, як ми будемо зменшувати шима у мишу. Він може нас заарештувати за те, що ми знищили дуже рідкісну тварину з Гонолюлю, — міркував Янчик.

Чарівник підняв свою паличку, але Янчик злякався, аби з міліціонера не зробився карлик. Це було б негарно. І він попросив:

— Тільки не зменшуй його. Бо не оберемося неприємностей від міліції. Та й він добрий дядечко.

— Я тільки зменшу його заднє колесо, а завтра він маленьке колісце замінить на справжнє, ото тільки всього неприємностей.

Він так і зробив: шись-змен-шись-змен, сце-лі-ко-сце-лі-ко... Мотоцикл почав відставати, аж поки врешті не зупинився. Напевно, міліціонер був здивований і, напевно, погрожував чарівникові, тільки погроз не було чути. А насправді він казав таке:

— Знову якась чудасія! Колесо не відлетіло, на місці. Але то колісце з дитячого автомобільчика! О! Я знаю, чия це робота. То маг із цирку вчинив. Доберуся до телефону і зателефоную директорові цирку, аби він покарав його. І ще потелефоную до звіринця і скажу їм, що я при своєму розумі, що я дійсно бачив дивного звіра, який називається шим. І ще скажу їм, що таких шимів — всього три на світі: тут і десть на Гонолюлю та на Галапагосі...

І він пошкандибав назад. А тим часом Янчик і чарівник помітили шима. Він добіг до річки, перейшов міст і зупинився, роздивляючись за звіринцем. Але за річкою лежало всніжене поле, ніякого парку не було. Авто зупинилося.

— Я не бачу жодного звіринця, — сказав шим до Арчика. Він був ще більшим, ніж вдома.

— Я помилився, — відповів Янчик, — я не в той бік показав дорогу.

— Сідай з нами, — запропонував чарівник, — ми тебе доведемо до звіринця.

— Дякую, — відповів шим. — Я не влізуся в авто.

— Ще як влізешся! — сказав чарівник, — Я допоможу. Адже дорога не близька, а ми вмиє тебе підкинемо.

Він швиденько, щоб шим не опам'ятався, махнув магичною паличкою, проказуючи: шись-змен-шись-змен... із шима в миш із шима в миш...

Одоробло стало маліти; вміщуючись на задньому сидінні, сказало:

— О, як ви збільшуйте авто. Чи спеціально для мене?

Але не машина збільшувалася, а шим малів — і перетворився у звичайну мишку. Кудись поділися і грива і хобот.

— Куди дівається мій хвіст, мої ікла, мій хобот? — хотіла людською мовою запитати миш. Але вийшов тільки мишачий писк...

— Візьми мишку до кишені, а вдома відпустиш, — сказав чарівник.

— Ой, ні, — злякався Янчик. — Вона ще вкусить.

— Хі, — засміявся чарівник. — Велетенської шими не боявся, а маленької мишки страшно.

— Шим казав, що він мій приятель, — відповів хлопчик. — А ця мишка не любить ні тебе, ні мене, бо ми її обдурили.

— А коли б вона добралася до звіринця і вчинила там розбій? — запитав чарівник. — Це було б краще?

— Звичайно, ні, — згодився Янчик. — Хай миш буде мишею, а не шимом.

Вони повернулися додому. Янчик вийшов з авта, а чарівник попросив залишити йому рукавичку в машині. Він підніс паличку, щось проказав, але Янчик не почув, що саме. Через мить на снігу лежав іграшковий автомобільчик із рукавичкою і мишкою всередині. Янчик вніс його до хати. Мишка метнулася в темний куток. Він витяг рукавичку, поклав на крісло побіч Арчикового ліжка і сказав:

— Дякую тобі, пане Ніхто. Ти добрий маг і чарівник. Заснув і Янчик. Завтра ж Арчикові іменини.

І от що з того вийшло.

23

Хлопці ще спали, коли в неділю вранці дівчинка Інка увійшла до їхньої кімнати. Вона не стала будити їх, тільки поклала на крісло, на якому лежав Арчиковий одяг, довгу коробку. У ній був подарунок — рушниця, яка стріляла дерев'яною стрілою, з наконечником — плескатою гумкою, подібною до корка з аптечної пляшечки. Гумовим наконечником стріла могла чіплятися до чого завгодно. Хіба не чудовий подарунок? Хоч Інка, як дівчинка, була байдужа до зброї, але ця рушниця їй самій сподобалася. Звичайно, Інка трохи переживала, щоб Арчик не стріляв у пташок, людей, чи у різні делікатні скляні речі. Але вона його попередить.

Інка ще раз зазирнула до пуделка, щоб полюбуватися подарунком. У ту хвилину вона більше нагадувала дитину, аніж дорослу. І пан Ніхто, який був недалеко від коробки, відразу це відчув. Він вирішив розпочати розмову з Інкою. Але не знав, з чого.

Можна було заспівати пісеньку, але Інка вже її чула у виконанні хлопчиків. Тому пан Ніхто оголосив своє улюблене слівце: — Не!

— Що "не"? — запитала без здивування Інка. Вона відразу здогадалася, що говорить пан Ніхто, який вчора ввечері не хотів показувати цирку.

— Ні!

— Що "ні"? — знову запитала Інка. — Можливо, ви хочете сказати, що "не" і "ні" як службові слова є заперечними частками? Про це вчать у ...ому класі. Пфі!

— Не я не вчу, — заперечив пан Ніхто.

— Звичайно, у рукавичці цього не навчишся, — сказала Інка. — Треба вчитися в школі. Он Янчик вже ходить до підготовчого класу. Хай візьме і вас зі собою.

— Не я не хочу, — відповів пан у рукавичці.

— Ви неправильно будете речення, — сказала Інка. — Треба тільки раз вживати частку "не". Отак: "я не хочу".

— Ні, — обізвався пан Ніхто. — Не я не хочу.

— Ого, ви вперті, — сказала Інка. — І не хочете зрозуміти, що вжита два рази частка "не" означає ствердження, а не заперечення. Тобто, речення "не я не хочу" означає "я хочу". Ви це хотіли сказати?

— Не і ні, — знає своє пан Ніхто.

Дівчинка Інка говорила, можливо, і розумні, але занадто вчені речі. Добре, що хлопці спали. Бо вони, як і пан у рукавичці, не зрозуміли б Інки. Пан Ніхто пошкодував, що затіяв розмову. І він більше не хотів відзиватися. А Інка далі провадила своє:

— Знову ж неправильно. На запитання слід відповідати тільки часткою "ні".

Ця Інка напевно буде вчителькою, можливо, так думав собі пан Ніхто. Врешті вона запитала:

— Ви зрозуміли моє пояснення?

Пан Ніхто, замість сказати "ні", відповів: "не". Інка тільки махнула рукою:

— Вам двійка з української мови. Тут прокинулися Арчик і Янчик.

— Який мені дивний сон приснився! — оголосив Янчик. Але, подумавши, сказав: "А, може, то не сон, а правда?"

— І мені приснилася правда! — також пригадав Арчик.

— Потім розповісте свої сни чи правди, — перебила Інка. — Дивись, Арчику, що коло тебе лежить.

Хлопці забули свої сни, як побачили рушницю.

І от що з того вийшло.

24

— Ходімо на подвір'я стріляти! — запропонував Янчик після сніданку.

Вони по черзі стріляли в різні предмети. Потім на дверях комори нарисували коло і намагалися поцілити в нього. Чи тому, що воно таки було досить криве, втрапити було нелегко. Янчик сказав:

— Давай бавитися у мисливців. Тільки на кого ж полювати?

— На пташок не можна, — пригадав собі Арчик повчання Інки.

— А ми будемо полювати на тигра, а тигром буде котик Отик, — сказав Янчик.

Але котика не було на сусідському подвір'ї — він завжди вигрівався у кухні тітоньки Оньки. Хлопці покликали песика Есика, він радо прибіг до них.

— Перший полюватиму я, — заявив Янчик.

— Ні, я! — не згодився Арчик. — Рушниця моя і сьогодні мої іменини.

— Ну, добре, — сказав Янчик. Але завтра я зроблю собі лук і таку саму, як у тебе, стрілу. З лука ліпше стріляти, бо летить далше.

— А мені даси з лука постріляти? — запитав Арчик.

— Ще не знаю, — відповів Янчик.

— А я тобі дам першому полювати, — згодився Арчик.

— Есику, — звернувся до собачки Янчик, — ти будеш тигром, а я полюватиму на тебе.

— Гав, гав, — відповів Есик.

— То біжи, а я наздоганятиму тебе.

Але Есик не хотів втікати, а лашився біля ніг хлопців. Вони відходили, а він вмить підскакував до них — і не давав можливості вистрілити. Словом, з. полювання нічого не виходило. Янчик вистрілив просто так, поперед себе. І враз Есик зірвався і помчав за стрілою. Повертався дуже задоволений зі стрілою в зубах. Це сподобалося хлопцям — вони стріляли в різні сторони і песик, незважаючи на снігові замети на городі, знаходив стрілу. Це мисливський пес, казали хлопці. Та ця забава врешті надокучила. І Янчик придумав нову гру:

— Ми запустимо пана Ніхота у космос.

— У що? — запитав Арчик.

— У космос. Це високо на небі, де аж зірки, — пояснив Янчик.

— А як? — знову питає Арчик.

— Натягнемо рукавичку на стрілу — і вистрілимо. Це буде ніби космічна ракета, — відповів Янчик, — а пан Ніхто стане космонавтом.

— Ким стане? — перепитав Арчик.

— Кос-мо-нав-том. Це той, що летить у космосі.

Вони так і зробили. Але стріла з рукавичкою не злетіла надто високо — вона швидко впала на землю.

— Невдалий запуск, — сказав Янчик і звернувся до пана Ніхота. — Як тобі летілося, пане Ніхто?

— Не летілося, — відповів той і це було майже правдою.

— Давай ще раз, — сказав Арчик. — Тепер я стрілю в мос-кос.

— У кос-мос, — поправив Янчик. — Не встрілю, а запускаю. Стріла з рукавичкою, або космічна ракета, злетіла уверх і зачепилася на гілці грушки. Рукавичка повисла, а стріла вислизнула з неї і впала додолу. Есик охоче її підібрав.

— А тепер ми вдало запустили в космос? — запитав Арчик. Янчик задумався: він не знав, чи вважати гілля грушки космосом. Але корабель із космонавтом не повернувся

на землю. Отож, можна вважати, що корабель — у космосі.

— Тепер вдало, — відповів Янчик. — Раз космонавт пан Ніхто не падає на землю.

— А він довго висітиме на грушці? — запитав Арчик.

— Не на грушці, а в космосі, — поправив Янчик.

— Ага, — згодився Арчик. — Чи довго?

Відповісти було нелегко. Янчик не знав, як досягти і зняти рукавичку. Але подумав і сказав:

— Хай ще побуде. А тоді ми вистрелимо і зіб'ємо його на землю.

Але поцілити не вдалося.

— Треба вилізти на грушку, — порадив Арчик.

— Вземку ніхто на дерева не лазить, — заявив Янчик. — Треба знайти довгу тичку і збити.

Але тут хлопців покликали йти до церкви.

— Потім пошукаємо, — сказав Янчик.

— Але пан Ніхто замерзне у грушкосі, — зажурився Арчик.

— Ні, не замерзне, бо він у ска-фан-дрі, — заспокоїв Янчик.

— У чому? — запитав Арчик.

— У ска-фан-дрі. Це такий теплий одяг із шоломом, — відповів Янчик.

Що таке шолом, Арчик знав. Але йому все-таки було жаль пана Ніхта-космонавта, що завис у космосі.

І от що з того вийшло.

25

Пан Ніхто висів на грушці, йому було сумно у цій грушкосі, тож для розради затагнув свою пісеньку "Я ніякий і нізвідки". Саме тоді запрацювало пташине радіо:

— До уваги пташок! На грушці зависла рукавичка. Можливо, хтось хоче погрітися, поспішайте, поки вона ще тепла. У рукавичці поки що нема нікого, вона порожня. Поспішайте! Поспішайте!

Це говорила Мудра Ворона. Вона вміла правильно говорити, звичайно, по-пташиному. І коли Ворона сказала, що "нема нікого", у рукавичці обірвалася пісенька на словах "тут я днюю".

Першою, як завжди, встигла синичка Ічка:

— Хто в рукавичці живе, хто?

Рукавичка мовчала. Синичка навіть здивувалася, що ніхто не відповідає. "Куди ж подівся пан Ніхто? Такий був веселий пан. Поживу сама, поки рукавичка висить на дереві." Вона встромила голівку, а коли влізла вся, то враз гілочка вломилася — і синичка в рукавичці полетіла стрімголов у сніговий замет. Пташка навіть не встигла пікнути про порятунок. Важка рукавичка застрягла глибоко в снігу. Ічка пробувала вибратися з рукавички, але не вдавалося, бо отвір рукавички був внизу у снігу. "Доведеться гинути у холоді, — жалісливо подумала пташка. — Поки настане весна і зійде сніг, мене вже не буде серед живих. Бо як не замерзну, то помру з голоду."

Але Мудра Ворона, яка спостерігала в садку з найвищого дерева, оголосила по

радіо:

— Увага! Трапилося нещастя. Синичка Ічка в рукавичці провалилася у сніг. Поспішайте на допомогу!

Сама вона не могла поспішати рятувати, бо була дуже стара. Прилетіли горобець Бець та снігур-балагур. Вони пірнали в сніг, збивали крильцями порошу, наче снігобородьки, але дістатися до рукавички не могли.

Та звідкись взялася мишка. Звичайна мишка, хоч декому здалося, що в неї був довгий-предовгий хвостик і на голівці зблискувала золота корона. Бо це була Нишка. Отож, вона сказала пташкам:

— Я прорию тунель у снігу і визволю синичку, а також пана Нікого, бо він мій друг. Вона зграбно розгрібала сніг і досить скоро дісталася до рукавички.

— Ви тут, синичко і пане Ніхто?

— Я тут сама, — відізналася радісно синичка. — А де ж пан Ніхто? — запитала мишка.

— Його не було, — відповіла синичка.

— А, може, ти його склювала? — не повірила мишка.

— Як ти можеш таке говорити, мишко? — обурилася синичка. — Я дуже шаную пана Нікого. Він такий товстенький і забавний. Він пісеньку співає.

— Не гнівайся, що я так зле подумала про тебе, — сказала мишка, лізь за мною діркою, яку я прорила, і вийдеш на білий світ.

Ічка ледве протискувалася тунелем за Нишкою. На поверхні їх радісно зустріли горобець і снігур.

— А як же бути з рукавичкою? — запитала синичка.

— Не журися, я подбаю і про неї, — запевнила мишка.

Вона підбігла до паркану і стала пищати. Котика Отика не було на подвір'ї (він завжди вигрівається у кухні тітоньки Оньки), але песик Есик зірвався на ноги і щодуху кинувся за мишкою. Вона спритно підбігла до грушки і шуснула в тунель. Есик кинувся за нею, став розгрібати сніг. Гріб-гріб, аж поки не занюхав рукавичку. Вхопив її у зуби і поніс до тітоньки Оньки. Про мишку він забув. Але мишки давно вже не було на подвір'ї. Вона, заманивши Есика до рукавички, сама подалася таємним ходом аж під хату. Та з думки в неї не сходило питання: куди ж подівся пан Ніхто? Добрий пан Ніхто. Може, хлопці щось знають? І мишка помандрувала під шафу. В покою було гамірно. Мишці трохи було лячно.

І от що з того вийшло.

26

Арчикові іменини відбулися дуже гарно. Він дістав багато подарунків. Був все-таки горіховий торт, на якому горіло кілька свічок. Дістав Арчик після того, як загасив свічечки, повну порцію торта, так що йому не треба було дивитися у свою тарілочку через побільшуюче скло. Він ковтнув торт одним духом, аж за вухами залящало.

Прийшов у гості і песик Есик з тітонькою Онькою, що принесла Арчикові рукавичку. Він отримав смачний шматок ковбаси. А за Еси— ком прослизнув до хати і

котик Отик — він чув, де пахне ласим. Мишка Нишка, зачувши Отика, мусила назад влізти у нірку. Вона не хотіла безглуздо пропадати, маючи такий чудовий хвостик і золоту корону.

Арчик дуже зрадів, побачивши свою рукавичку. Він схопив її, бо хотів почути пана Ніхта. Хлопчик вийшов до порожньої кімнатки, щоб на самоті побалакати з паном з рукавички. Але ніхто не озивався. Арчик розплакався, бо зрозумів, що рукавичка тепер зовсім— зовсім порожня. Зарюмсаний, він повернувся до гостей.

— Не-ема мо-го па-на Ніхта-а, — хлипав хлопчик. — Він, певно, залишився в оскомі на грушці.

— Хто? Де? — стали допитуватися дорослі.

— Не в оскомі, — поправив Арчика Янчик, — а в космосі.

І він пояснив гостям, що в Арчиковій рукавичці жив пан Ніхто, якого запустили в космос і звідти він вже не повернувся. Гості, ясна річ, подумали, що Янчик жартує і що ніякого пана Нікого взагалі не було. Але дівчинка Інка знала, що такий пан існував. Вона ж сама вранці розмовляла з ним. Їй дорослі могли повірити, бо вона дуже серйозна дівчинка і вчиться аж в ...ому класі. Інка сказала, щоб заспокоїти Арчика, адже він ще й іменинник:

— Не плач, Арчику. Той пан неправильно розмовляв, був дуже упертим. Ніяк не хотів навчитися правильно вживати частку "не".

Але хіба така відповідь могла розрадити хлопчика? Хай би розмовляв неправильно, але хай би був!